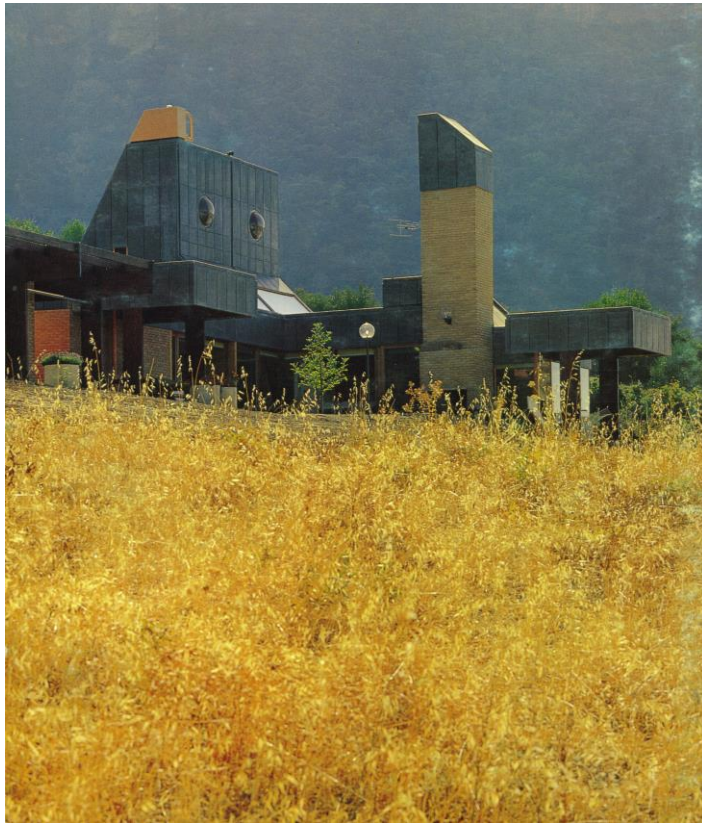

6. Βιοκλιματική αρχιτεκτονική: ένας... ξένος μέσα στην πόλη;¹

του **Νίκου Χ. Σαμαρά** Αρχιτέκτονα Μηχανικού ΕΜΠ, MSc, PhD.

Θέλουμε μια βιοκλιματική αρχιτεκτονική στην πόλη μας; Αυτό δεν σημαίνει απαραίτητως και υιοθέτηση μιας χαρακτηριστικής μορφολογίας με ξενόφερτες έντονες κλίσεις στεγών ή high tech προσόψεις κτιρίων με ορατές εγκαταστάσεις ενεργητικών συστημάτων.

Αλέξανδρος Τομπάζης, Ηλιακή Κατοικία στην Τράπεζα Αιγιαλείας (1994-5).

Ας διδαχθούμε από την αρχιτεκτονική των παλιών λαϊκών αλλά και αστικών σπιτιών της Λάρισας. Μονώροφα ή διώροφα με τις εσωτερικές τους αυλές, τους χτιστούς αυλόγυρους και τα χαγιάτια, πετύχαιναν μίαν αρμονική ένταξη στο περιβάλλον, μίαν οργανική σχέση ανάμεσα στον εσωτερικό και

¹ Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό "In & Out" της εφημερίδας "Ελευθερία", τ.196, 22/10/2009.

τον εξωτερικό χώρο του σπιτιού, καθώς και μια βαθμιαία μετάβαση από τον ιδιωτικό στον δημόσιο χώρο, μέσω της ενδιάμεσης αυλής. Σ' αυτά τα σπίτια διατηρούνταν οι βασικές κλιματικές μεταβλητές (θερμοκρασία, υγρασία) του τοπικού μικροκλίματος, μέσω της αξιοποίησης των θετικών κλιματικών παραμέτρων του (ήλιος, δροσερός άνεμος), αλλά και διασώζονταν στοιχεία μιας πανάρχαιας αρχιτεκτονικής τυπολογίας, όπως είναι το αίθριο και η στοά, της οποίας η γέννηση έχει και κλιματικές καταβολές. Οι εναλλαγές ανοικτού και κλειστού, σκιερού και φωτεινού, εσωτερικού και εξωτερικού χώρου και η παρεμβολή στοιχείων πρασίνου ή και νερού, πέραν της θετικής τους ψυχολογικής επίδρασης, που ασκούσαν, συνέβαλλαν και στη δημιουργία συνθηκών θερμικής άνεσης, μέσω της μείωσης της θερμοκρασίας με το φαινόμενο της εξάτμισης και της μείωσης της ακτινοβολίας του εδάφους (αντηλιάς). Αυτές τις αρετές εντόπιζε και στα «Παλιά Αθηναϊκά Σπίτια» ο Άρης Κωνσταντινίδης, όταν έγραφε: *«...εδώ τώρα ο άνθρωπος αγκαλιάζει τη φύση... Πόσο θαυμάσια ενώνεται ο εσωτερικός χώρος με τον εξωτερικό χώρο, πόσο ο άνθρωπος ζει και αισθάνεται και χαίρεται... Και πόσο ζεστά - όχι παγερά - ορθώνεται σε μορφή αρχιτεκτονική αυτή η αυλή και το χαγιάτι και τα υαλοστάσια - οι τζαμαρίες...»*.

Απόλυτα εύστοχες οι αρχιτεκτονικές, αλλά και οι κλιματικές παρατηρήσεις του Καραγάτση (Περιπλάνηση στον Κόσμο - Ταξιδιωτικές Εντυπώσεις) καθώς: *«τριγουρίζει τις απόμερες συνοικίες της Λάρισας, εκεί όπου απόμεινεν άδολο το χρώμα της παλιάς θεσσαλικής πολιτείας... Και τα παλιότερα (σπίτια), τα χαμηλά και σαραβαλιασμένα, κλείνουν μες στην καρδιά τους... το ιδιότυπο πάτιο των βορινότερων ελληνικών κλιμάτων: μια τετράγωνη αυλίτσα, τριγυρισμένη από καμαρούλες, χωρισμένη από τον δρόμο και σκιασμένη ολόγυρα από στενό υπόστεγο. Σ' ένα ρυθμό που θυμίζει απόλυτα το σπίτι των αρχαίων Ελλήνων στην αρχιτεκτονική του διαίρεση. Κι αυτό το χαγιάτι εμποδίζει τους χειμωνιάτικους αέρηδες να δέρνουν το σπιτάκι. Και κρατάει, στις ζεστές μέρες του καλοκαιριού, δροσιάν ανακουφιστική»*.

Εσωτερική αυλή σε παλιό αστικό σπίτι στα Ταμπάκικα, στη Λάρισα.

Το υαλοστάσιο, στο χαγιάτι της κατοικίας του Νικόδημου.

Η προσπάθεια για τον έλεγχο της θερμοκρασίας σε καιρούς, που ακόμη ο άνθρωπος αναζητούσε τη λύση των προβλημάτων του σε

συνεργασία με τη φύση και δεν επεδίωκε να την καθυποτάξει με την τεχνολογική του φαινομενική υπεροχή, υπαγόρευε τόσο την

- ορθολογική κατασκευή των κτιρίων (χρήση υλικών μεγάλης θερμοχωρητικότητας και θερμικής αδράνειας, καλή θερμομόνωση, υιοθέτηση μορφών με συμπαγή γεωμετρικότητα, μείωση του αριθμού και του μεγέθους των παραθύρων, βαφή των ταρατσών με ανακλαστικά χρώματα, φύτευση) όσο και την

- συνετή διαχείριση των κτιρίων στη διάρκεια ενός εικοσιτετραώρου (άνοιγμα των παραθύρων κατά την νύκτα, μείωση στο ελάχιστο του αερισμού κατά την ημέρα, αποφυγή δραστηριοτήτων, που παράγουν ανθρωπογενή θερμότητα, κατά τις θερμές ώρες, στο σπίτι, όπως μαγείρεμα και σιδέρωμα, ή στην πόλη, όπως οι μετακινήσεις). Να τι αναφέρει στον «Συνταγματάρχη Λιάπκιν» ο Καραγάτσης: *«...Πόρτες, παραθυρόφυλλα, τζάμια, κλειστά. Είναι ο μόνος τρόπος για να ζήση κανείς. Το αυστηρό κλείσιμο δημιουργεί στα σπίτια δροσιά ευεργετική... Κατά τα μεσάνυχτα, απ' τις κορυφές του Ολύμπου κατεβαίνει ένα ψυχρό αεράκι, γεμάτο ζωή κι ανακούφιση. Η Λάρισα ανασαίνει. Πόρτες και παράθυρα ανοίγουν διάπλατα. Οι Λαρισινοί, που ίσαμε τότε ιδροκοπούσαν στους δρόμους αποχαυνωμένοι, φοράν το σακάκι τους πάνω απ' το μουσκεμένο πουκάμισο. Το θερμόμετρο κατρακυλάει από τα 40 στα 20. Δροσίζονται τα σπίτια, οι άνθρωποι κοιμούνται ευχάριστα...»* .

Η προσπάθεια για αρμονική ένταξη της νέας τεχνολογίας στο αρχιτεκτονικό και πολιτισμικό περιβάλλον της κάθε πόλης κρίνεται αναγκαία, για να μη παρατηρηθούν ανάλογες παρενέργειες, με εκείνες, που παρουσιάστηκαν από την άκριτη και χωρίς ουσιαστική μελέτη εγκατάσταση του φυσικού αερίου σε υφιστάμενα και νέα κτίρια στην πόλη.

Άλλωστε η έννοια της οικολογίας και της αειφόρου ανάπτυξης συμπεριλαμβάνει επίσης και τον σεβασμό των τοπικών ιδιαιτεροτήτων: «σκέψου παγκόσμια, δράσε τοπικά».